

Spiren til vor Grundlovs Omstyrting

Taler

Peder Flor

Dato

29 mai 1821

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om oppgjørskomiteens innstilling

- 1 Spøragsmaalet om Vilkaarene for Betalingen af de 3 Millioner skal sættes under
Votering. Minoriteten har ei kunnet faae Byrderne deelte imellem Norge og
Sverrig; derfor fremsættes nærværende Forslag, som tillige indeholder Grunde
for mit dissenterende Votum, hvilket jeg igaar forbeholdt mig at levere til
5 Protocollen.

- Saaledes som Minoritetens igaar oplæste og Protocollen vedlagte dissenterende
Votum indeholder, var min Anskuelse af Sagen, da Storthinget den 10de
sidstleden besluttede, at en Committee skulde nedsættes for at undersøge,
10 hvorvidt det var nødvendigt at indhente nye Oplysninger, forinden endelig
Beslutning fattedes i dette for Norge vigtige Anliggende.

- Under 26de erfarede jeg Udfaldet paa denne Committees foreløbige
Undersøgelser, og dette bebudede mig, at man ikke ønsker videre Oplysning -
15 saasom Hr. Amtmand Falsens Oplæsning af Hovedpuncterne i Tractaten
imellem Preussen og Sverrig (uddragne af et trykt Skrift), samt Hans Majestæts
Rescript af 12te April synes at være al den Oplysning, Thinget har at vente. Ei
vil jeg drøfte, hvad der igjennem Pluralitet besluttedes den 26te; jeg anmærker
kun, at jeg fandt Beslutningen heel besynderlig.

- 20 Storthinget er nu i Begreb med endeligen at afgjøre denne Sag: det er min Pligt
at fremsætte min Mening. Øieblikket synes at være forhaanden da enhver
Norges Repræsentant bør vise Kongen, Broderfolket og hele Europa, at om
endog Norge har været Secler styret af en uindskrænket Regjering, under
25 hvilken saare Enkelte havde Anledning til at sysselsætte sig med Statens
Anliggender, har dog Nordmændenes medfødte Friheds-Kjærlighed og sex Aars
constitutionelle Regjeringsform udviklet Begreberne om lovbunden Frihed;

lært dem at kjende hvilke Pligter og Rettigheder, der tilkomme Kongen, og
30 hvilke Folket; lært dem at vaage samvittighedsfuldt over den Grundlov, hvori
disse Bestemmelser indeholdes.

Ubekjendt med anden Politikk end den, der er bygget paa Retfærd, Sandhed og
Religion, kunne Nordmændene siges at have den barnlige Alders Uskyld og
35 Aabenhjertighed, og enhver Dydens og Retskaffenhedens Ven ønsker med mig -
gid Norges Sønner stedse i denne Betydning maae bære Præg af Nationernes
Barndoms Alder.

Gjennemtrængt af disse Følelser, og med den Troskab, jeg skylder Kongen og
40 Constitutionen, forelægger jeg - der har havt Anledning til at gjøre mig Sagens
Acter bekjendte - mine Medrepræsentanter de Tanker, jeg har fattet, siden
Storthinget i Gaar besluttede, at Norge ene skal betale denne Gjeld. Besjælet
ligesom jeg af Kjærlighed til lovbunden Frihed, og kjendende ligesom jeg de
Pligter, der paaligge os, kunne mine Medrepræsentanter ikke andet end lytte til
45 de Raad, som Retfærdighed, Billighed og Agtelse for Nationernes Rettigheder
dicterede, og som grunde sig paa alle statsretlige Forhold imellem Norge og
Sverrig.

Jeg erklærer nu som forhen, og i det Punct stemmer jeg fuldkommen med
50 Committeens begge Indstillinger: at det paaligger Sverrig at bære endeel af de
Byrder, som Conventionen af 1ste September 1819 væltede ene og alene paa
Norge.

Ei vil jeg her trætte Forsamlingen med hvad Historiens Annaler lære - ei vil jeg
55 her pirre ømme Følelser eller berøre ubehagelige Strengte - ei vil jeg her give den
fjærneste Anledning til Mistanke om Utilfredshed mod den Forening, der
frivilligen sluttedes imellem den skandinaviske Halvøes Folk. Jeg anseer
Foreningen politisk nødvendig saavel for Norge som Sverrig, men jeg anseer den
af langt større Vigtighed for det sidste Rige. I Rigerne særskilte Grundlove og i
60 Rigsacten findes Bestemmelserne for Foreningen.

Kongeriget Norge var ingen Provinds af Danmark, da Conventionen paa Moss
sluttedes - Norge havde allerede da sin Convention; det er saaledes ikke ved
Foreningen med Sverrig, at Norge fra at være behandlet som Provinds af
65 Danmark blev en constitutionsmæssig fri Nation.

Hverken i Conventionen af 1ste September 1819 ligesaa lidt som i Kieler-Tractaten forbeholdes Norge de Handelsrettigheder, som det havde i Danmark under fire Seclers Forening.

Imidlertid skaffede dog Kongen af Norge og Sverrig i Tractaten med Preussen af 7de Juni 1815 Pommeranerne den Fordeel, fremdeles i 25 Aar at nyde de samme Handelsrettigheder, de havde som Kongen af Sverrigs Undersaatter.

Ved Handelstractaten til Fridrikshamn med Russland tilstod man rigtig nok Norge samme Handelsfordele som Sverrig, men Vigtigheden af norske Fiskevarers Afsætning med norske Skibe i det hvide Havs Havne synes at have undgaaet Regjeringens Opmærksomhed.

Norges Handel og Industrie har faaet haarde Stød derved, at alle forrige mercantile Forhold med Danmark sønderreves saa pludseligen.

Kaste vi et roligt Blik, frit for Lidenskab, paa hvilken Skjæbne, der ville forestaaet Norge, hvis det i Overeensstemmelse med Kieler-Tractaten var bleven overdraget til Sverrig, da finde vi, og enhver upartisk norsk og svensk Mand vil være enig deri, at det svenske Folk - Uden Hensyn til det mueligt farlige for dets Constitution, hvis Norge var overgaaet med Souverainitet - bør fra den finacielle Side være særdeles glad i, at Foreningen av 1814 fandt Sted.

Kongen af Sverrig havde efter Kieler-Tractatens 6te Art: forbundet sig til at deeltage i Danmarks Gjeld i Forhold til Norges Folkemængde og Hjælpekilder. Mon den svenske Regjering da kjendte denne Gjelds Størrelse, eller den under dets i Aarhundreder længselsfulde Higen efter Norges Besiddelse glemte at undersøge denne Gjenstand? Det er forelagt Storthinget, at Danmarks Gjeld beløb sig ved Adskillelsen til omtrent 45 Millioner Hamb. Bc. Deraf skulde altsaa Kongen af Sverrig og Norge betale 1/3 Part eller 15 Millioner. Ifølge Kieler-Tractaten skulde denne Opgjørelse have været tilendebragt senest inden Udgangen 1814. Erindre vi os endnu de mange Proclamationer, der sendtes til Norge, imedens Forberedelser af os gjordes til vor Selvstændigheds Forsvar, da bør vi ikke tvivle paa, at jo alle deri gjorde Løfter, alle deri foreslaaede Lettelser vare blevne opfyldte. Kunne vi altsaa troe, at Kongen af Sverrig, hvis han i Overeensstemmelse med titnævnte Kieler-Tractat var kommet i Besiddelse af Norge - et Ønske i Secler svenske Kongers høieste politiske Formaal - havde begyndt sin Regjering med at paabyde Norge Udbetalingen af 15 Millioner

Hamb. Banco? bør vi derimod ikke troe, at denne Sum var bleven fordeelt paa begge Rigerne efter Forholdt 1 til 3, og saaledes vilde Sverrig formedelst denne saa længe efterhigende Acquisition været paalagt en ny Statsgjeld af henved 10
110 Millioner Rd. Hamb. Banco.

Denne Sum besparet er reen Genvinst for Sverrig. Pommerens Salg indbragte Sverrig 3 ½ Million, det befriedes for at betale Danmark de endnu resterende 600,000 Rd. Sv. Banco. Saaledes har Sverrig, ved at Kieler-Tractaten ikke
115 opfyldtes, formedelst det norske Folks Følelse for dets uafhængelige Rettigheder, formedelst Foreningen af 4de Novb. 1814, vundet en Capital af 14 Millioner 600,000, hvoraf 4 a 5 Millioner ere reen Indtægt.

Om nu Norges Storthing forelagde de svenske Stænder, efterat de af Hans
120 Majestæt i saa Henseende vare sammenkaldte, Forslag om at deeltage i en Summa, der ved Conventionen af 1ste Septbr. 1819 paabyrdedes det norske Folk for at fjerne Krigen fra Sverrig og Norge; mon Storthinget da, spørger jeg, vilde betragtes i Europas Øine, som befuldmægtiget af et Folk, der ledes af Grundsætninger, farlige for lovbunden Frihed? Mon det derved stemplede det
125 norske Folk med nogetsomhelst Præg af Mistanke om at have forladt sin hidtil bekjendte trofaste og redelige Tænkemaade?

De alvorlige Noter, som vexledes formedelst Ikkeopfyldelsen af Kielertractaten imellem det svenske Cabinet og de Magter, der havde garanteret Danmark
130 Opfyldelsen af nysnævnte Tractat, gjaldt ei Norges, men begge Rigers fælles Konge. Kunde da et saadant Forslag af Norges Storthing betragtes som en uconstitutionel Sammenblanden af Rigernes Pengevæsen, der efter Grundlovens § 110 tydeligen ere adskilte fra hinanden? Kan det kaldes en Overtrædelse af Grundlovens § 93, som saa tydeligen og ofte findes gjentagen og
135 fortolket af Regjeringen til Fordeel for Norge, forinden Conv. af 1ste September 1819 afsluttedes? er et saadant Forslag andet end en rigtig Erkjendelse, en rigtig Fortolkning af den Forbindelse, der finder Sted imellem Norge og Sverrig, naar det gjelder indvortes politiske Forhold?

Saaledes kunne vi frimodigen træde frem for hele Europa, og underkaste vor
140 Fremgangsmaade dets Dom - saaledes kunne vi frimodigen og med frelst Samvittighed gjøre Broderfolket - efter de Former dets Grundlov byder - Forslag til Deeltagelse i denne Byrde uden hensyn til, om vi bør eller ville deeltage i Sverrigs Gjeld. En saadan Undersøgelse er ikke og kan ikke blive Gjenstand for

Norges Storthings Forhandlinger, thi Grundlovens § 110 viser tydeligen, at Norges Pengevæsen er adskilt fra Sverrigs.

Jeg troer nu at have klarligen beviist, hvorlunde jeg overensstemmende med mit
150 dissenterende Votum anseer Sverrig forpligtet til at deeltage i denne Gjeld. Men
Storthinget bestemte jo anderledes i Gaar - det har paabydet Norge hele denne
Gjeld af lutter Klogskab, af Kjerlighed til Grundloven, af Frygt for Krig og
Amalgamation. Mine Beslutninger fremtvinges ei ved Trudsler eller Frygt; men
155 Uafhængigheds Aand, ledet af norsk Trofasthed og Redlighed, der ikke et eneste
Øieblik kan eller bør tvivle paa hans Majestæts givne Løfte eller paa Opfyldelsen
af de Lettelser, Han under Forhandlingernes Gang med Danmark velvilligen
tilbød. Da det nu er bestemt, at Norge skal ene betale, levnes mig blot et Middel
at forsøge paa ved nærværende Forslag at gjøre det norske Folk Byrden saa lidt
160 trykkende som mueligt.

Af Hans Exl. Grev Engstrøms Depeche af 4de Aug. 1818, samt Statssecretair
Holst's Proposition til de danske Commissarier dateret 16de Octb. 1818 sees, at
165 Danmark tilbødes at erholde af Sverrig contant eller i visse nærmere
bestemmende Terminer 1 Million Hb. Bc., hvortil Frankfurter Millionen, de
300,000 sv. Bc. og Øen Barthlemy i det mindste vil kunne evalueres. End videre
sees af Grev Engstrøms Depeche til den norske Statsminister af 26de Mai 1819:
at Hans Majestæt vil afstaae sin hele Civilliste, og desuden komme Norge til
Hjelp med de Capitaler, Sverrig maatte have til sin Disposition.

170 Paa Grund heraf foreslaaes: Uagtet Norge ingenlunde er efter noget Retsprincip
forpligtet til, paa den Maade Opgjørelsen med Danmark har fundet Sted, ene at
betale den ved Conventionen af 1ste Septb. 1819 stipulerede Sum med Renter
til de deri fastsatte Terminer, hvilket Hr. Amtmand Falsen saa tydelig og klart
175 beviiste i Gaar i sin saa vel udarbeidede Tale, og overensstemmende med de
foregaaende Storthings Addresser, hvilket Hr. Amtmand Falsen ligeledes
tydeligen har beviist, tilsvarende dog Norge, foruden de allerede i Capital og
Renter betalte 726254 Rd. 37 sk. Hb. Bc. de resterende 2, 441, 745 Rd. 11 sk.
Hb. Bc. saaledes:

180 A. 1) Det af Hs. M. ved Underhandlingerne med Danmark tilbudne Bidrag af
Sverrig til Beløb af Rd. Hamb. Banc. 1,000,000

185 2) De af Hs. M. Kongen og Kronprindsen naadigst afstaaede 60,000 Spd. aarlig, hvilke udgjør i Løbet af 10 Aar, og som uden Hensyn til Cours udføres med 600,000

3) De Summer, hvilke i Følge Conventionen til Moss og den svenske General-
190 Major v. Rosens Bekjendtgjørelse af 6te Aug. 1814 tilkommer Smaalehnenes Amt og andre Districter i Norge, og som burde været betalt for flere Aar siden. Efter det 2det ordentlige Storthings Forhandlinger, Sepbr. Hæfte Sag 35, 36, 37, beløbe de:

195 For Smaalehnenes Amt efter opgjort Regning til 691660 Rbd. 46 sk. N. V., som efter Forholdet 10 udgjør i norske Specier 69166 6 sk

73846 Sv. Bco efter 1 ½ Sv. Banco for en Norske Specie, udgjør 49230 80 sk.

200 For de øvrige Districter omtrent 106089.

Summa 224485 86 sk.

4 Proc. Renter hvoraf fra 1ste jan. 1815 til ult. Juni 1821 i 6 ½ Aar

205

58366 - 12 sk.

282,851 - 97

210 Anm. Herfra bør dog drages de Summer, som allerede maatte være betalte, ligesaa afdrages Renterne fra den Tid disse bleve betalte. Denne Sum liquideres af Sverrig paa Norges Gjeld efter Conventionen til Danmark. Storthinget bestemmer Godtgjørelses-Maaden for de Skadelidte.

215 4) Tilsvare Norge endnu den Sum 558893 34

Foruden Renter og foruden Afdraget for de Skadelidte formedelst Krigen, endelig og Differancen af Cours i de i Beregningen optagne norske Specier, hvilken sidste omtrent vil udgjøre i Hamb. Banco den Summa 331,000 S. Sp.

220 Disse Summer betales af Norge i 8 Aar tilligemed paaløbende Renter 4 Pct. aarligen i Følge Conventionen.

Summa Spd. 2,441,745 11 sk.

225

B. Det overlades iøvrigt til Hans Majestæt, som Norges og Sverrigs Konge, betrygget ved de af Norge her anførte Forpligtelser, at sørge for Conventionens Opfyldelse.

230 Lord Castlereagh siger udtrykkeligen i Instruxen til Lord Strangford, efter ingensteds at have nævnt Kongen af Norge, men derimod stedse Kongen af Sverrig: "Danmark kan blot vente at erholde Sverrigs og Norges Sikkerhed for Gjeldens Liqvidation."

235 Dette af mig her fremsatte Forslag vil Storthinget forhaabentligen tage under moden Overveielse, og forhaabentligen finde Pluralitetens Bifald, thi det aander ikkun den bedste Villie, og opmuntrer til at anstrænge sig til det yderste - ja maaskee endog langt over Norges Kræfter, naar nærværende Generation paatager sog største Delen af en Gjeld, som Secler sammendyngede.

240

I denne Fremstilling af Sagen fordres ei andet af det svenske Folk, end hvad Hans Majestæt Kongen gjentagen naadigst har tilbudt.

Ligesom dette Forslag er bygget paa Retfærdigheds og Billigheds
245 Grundsætninger, saa indeholder det intet Blendværk, dysser ikke Nationen i Søvn ved chimairiske beregninger, der vise, hvorlunde man i 30 Aar uden Vanskelighed kan betale en saa betydelig Sum.

Medrepræsentanter! Ere vi her forsamlede for at beraadslaae om vor
250 Landsmænds Ødelæggelse? Ere vi her samlede for at lade os aftrøe Erklæringer og Forpligtelser, hvilke vi øine Umueligheden i at kunne opfylde? Norges Folk udkaarede os for med velberaad Hu at overveie dets Tarv, og ei for ved et Pennestrøg at dictere dets Undergang. Skulle vi forlade dette Thing, for at enhver af vore Landsmænd kan pege paa os og udraabe: her gaae de Mænd, i
255 hvis Hænder Nationen lagde sin Velfærd - og de have ødelagt os!

Naar nu efter 2 a 3 Aars Forløb - ligesom det var Tilfældet ved Oprettelsen af Banken - man indseer Umueligheden af at kunne betale, hvad man har forskrevet sig til, skulle vi da atter trues med Krig, med Amalgamation, med vor
260 Constitutions Omstyrtning og vor Friheds Tab?

Det gjentages endnu engang: Norge kan ikke, uden at erklære dets egen
Opløsning, betale i Løbet af 30 Aar en saa uhyre Gjæld.

265

Medrepræsentanter! lad Enighed og Samdrægtighed lede vore Forsamlinger, og i
denne for Nationen saa saare vigtige Sag overveie nøie dette her fremsatte
Forslag; thi det er bygget paa Retfærdighed, det er bygget paa Muligheder, og
det indeholder intet, uden hvad Kongens Meddelelser til den norske
270 Statsminister faa Maaneder forinden Conventionens Afslutning giver os den
strengeste Ret til at fordre, og det mest grundede Haab til at kunne og burde
vente.

275

Det heder jo i den forhen nævnte Depeche fra Gr. Engstrøm til den norske
Statsminister af 16de Mai 1819, at Hs. Majestæt vil afstaae sin hele Civilliste, og
desuden kome Norge til Hjælp med de Capitaler, som Sverrig maatte have til
Disposition.

280

Som forhen sagt, har Hr. Amtmand Falsen heldigere, tydeligere og mere
indlysende end nogen af de mange ærede Talere beviist, at Norge ingenlunde er
pligtig til ene at bære denne Byrde - men at det af Klogskab bør betales 3
Millioner. Siden Klogskab her i denne Forsamling bør vige for de mest talende
Retsgrunde, da lad denne samme Klogskab i Dag lede vore Beslutninger, og
skaffe os vilkaar, som kunne opfyldes. At paatage sig andre Forpligtelser vilde jo
285 være uklogt, og lede til Krig, til Ødelæggelse, til Constitutionens Opløsning og
til Amalgamation.

290

Langt heller ønskede jeg for min Deel Norge nærmere forenet, ja endog som det
kaldes amalgameret med Sverrig, end hvert Øieblik at maatte høre Trudsel om
Constitutionens Omstyrtning, med Souverainitet, med Krig og alle muelige
Landeplager, saa tit vi som Mænd ville hævde vore constitutionelle Rettigheder,
og den Grundlov, som vi besvoer, og hvorved vi skulle ansees at være et frit og
selvstændigt Folk. Aldrig før nu har jeg betvivlet Norges Selvstændighed, da den
er blevet en mig ligesaa ubegribelig som utidig Klogskabs ydmyge Adlyder, og
295 det er i denne Klogskab, i denne Svaghed, Landsmænd, at jeg desværre øiner
Spiren til vor Grundlovs Omstyrtning.

300

Lad nu de skarpsindige Talere, saasom en Amtmand Falsen, give Eder nye
Klogskabs-Forhold. Lad ham da lære Eder saadanne Retsgrunde, som da kunne
komme i Betragtning.

Kilde

"Storthings Forhandlinger i Aaret 1821", del II, s. 326 - 34.

Emner

Gjeld, Innlegg i Stortinget

305

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/spiren-til-vor-grundlovs-omstyrting>

310

315

320

325

330

335